

MEDICINALBERETNING

FOR

THISTED AMTSLÆGEKREDS

1963

Lægerne erindres om:

Blanketter til dødsattester, ugelister o.l. anmeldelser, graviditetskort, journaler til profylaktiske undersøgelser af børn, m.v. rekvireres hos firmaet Johan Ullstad & Sønner, Kompagni-stræde 10, København K.

Tilfælde af tyfus og paratyfus

- - botulismus
- - meningitis cerebrospin. epid.
- - poliomyelitis ant. acuta
- - tetanus neonatorum
- - difteria
- - ornithosis (psittacosis)
- - vaccinationskomplikationer
fra nervesystemets side

} anmeldes på gul blanket både
til embedslægen og sundheds-
styrelsen.

Tilfælde af paradysenteri og scarlatina
hos personer boende i en
skolebygning ell. beskæftiget
i levnedsmiddelvirksomhed

} anmeldes på gul blanket
til embedslægen.

Telefonisk anmeldes til embedslægen ophobede tilfælde af smitsomme sygdomme og levnedsmiddelforgiftninger, og ligeledes enkelttilfælde som ved optræden i institutioner, levnedsmiddelvirksomheder m.m. skønnes at frembyde særlig fare for smittespredning.

De på gul blanket særligt anmeldte sygdomme skal også opføres på ugelisten, der for *hver* uge skal indsendes senest mandag, og det vil være formålstjenligt i disse tilfælde (således altid ved difteri og scarlatina) at anføre patientens navn og bopæl i rubrikken »Anmærkning«. Endvidere erindres om, at der ved anmeldelse af *syfilis* skal anføres i den særlige rubrik på ugelisten: køn, fødselsdato, forbogstav i efternavn samt journalnummer.

Tilfælde af tuberkulose (lunge- og extrapulm. tub.) anmeldes på de dertil udarbejdede *nye* blanketter. Blanketterne adresseres til *Tuberkulosestationen*.

For anmeldelser forsynet med *Postbesørges ufrankeret* betales portoen af embedslægen ved modtagelsen, i modsat fald beregner postvæsenet strafporto. Flere forsendelser kan sendes i ét omslag.

For dødsattesternes vedkommende erindres om, at afdødes *ægteskabelige stilling* altid skal anføres, og at under *stilling* og *næringsvej* betegnelser som »invaliddepensionist«, »folkepensionist«, »rentier« o.l. bør suppleres med *oplysning om afdødes tidligere erhverv*.

Kommunalbestyrelserne erindres om:

at det påhviler embedslægerne at yde bistand i alle spørgsmål af sundhedsmæssig natur; herunder også bestemmelserne i de sociale love, for såvidt disse angår den offentlige sundhedspleje.

Sundhedskommissionerne erindres om:

pligten til at give embedslægen og politimesteren underretning om tid og sted for afholdelse af kommissionsmøde, i forbindelse med oplysning om dagsorden.

MEDICINALBERETNING

FOR

THISTED AMTSLÆGEKREDS

1963

VED AMTSLÆGE L. FOLKE

AFSNITTET OM TUBERKULOSESTATIONERNES VIRKSOMHED

VED OVERLÆGE G. BINDSLEV OG

ASS. OVERLÆGE M. HOLM

THISTED AMTS TIDENDES
BOGTRYKKERI

1964

Indholdsfortegnelse

	SIDE
I. <i>Topografi, demografi</i>	3
<i>Medicinalpersoner</i>	5
II. <i>Sygelighed og dødelighed</i>	10
<i>Årssygelisten</i>	6
<i>Oversigt over dødsårsagerne</i>	8
<i>Kønssygdomme</i>	9
III. <i>Sygebehandling. — Sygehusene</i>	14
<i>Hjemmesygepleje m.m.</i>	15
IV. <i>Særlige foranstaltninger mod sygdomme</i>	17
V. <i>Forebyggende helbreds kontrol</i>	18
<i>Omsorg for svangre og fødende</i>	18
<i>Sundhedsplejerskernes virksomhed</i>	19
<i>Omsorg for børn i skolealderen</i>	20
<i>Omsorg for unge, for gamle og kronisk syge</i>	22
VI. <i>Offentlig hygiejne. — Sundhedskommissionerne</i>	24
<i>Drikkevandsforsyning</i>	26
<i>Kontrol med næringsmidler</i>	28
<i>Bolighygiejne, idræt m.m.</i>	31
<i>Kloakering</i>	32
VII. <i>Lovgivning vedr. medicinalpersoner m.m.</i>	34
VIII. <i>Embedslægerne s virksomhed</i>	34
<i>Tuberkulosestationernes virksomhed (ved overlæge G. Bind-</i> <i>lev og ass. overlæge M. Holm)</i>	35

I. Topografi, demografi og medicinalpersoner

Thisted Amtslægekreds er identisk med Thisted Amt, som har et areal på 1773,58 km² og en kystlinie på 521 km.

Den er delt i to lægekredse:

Thisted lægekreds omfatter Thisted Købstad og følgende 38 landkommuner: Bedsted-Grurup, Boddum-Ydby, Fjerritslev, Hanstholm, Haring-Stagstrup, Hassing-Villerslev, Helligsø-Gettrup, Hillerslev-Kåstrup, Hjardemål, Hjortdal, Hundborg-Jannerup, Hunstrup, Hurup, Hvidbjerg-Lyngs, Hvidbjerg-Ørum-Lodbjerg, Jegindø, Kettrup-Gøttrup, Nors-Tved, Nørhå, Sennels, Sjørring-Thorsted, Skinnerup, Skjoldborg-Kallerup, Skyum-Hørdum, Snedsted, Søndbjerg-Odby, Sønderhå-Hørsted, Thisted landsogn, Thorup-Klim, Tilsted, Tømmerby-Lild, Vang-Tvorup, V.-Ø. Vandet, Vestervig-Agger, Visby-Heltborg, Vust, Øsløs-Vesløs-Arup, Østerild.

Morsø lægekreds omfatter øen Mors (areal 363,2 km²) med Nykøbing M. købstad og følgende 14 landkommuner: Alsted-Bjergby, Dragstrup-Skallerup, Flade-Sdr. Dråby, Frøslev-Møllerup, Galtrup-Ø. Jølby, Karby-Hvidbjerg-Redsted, Ljørslev-Ørding, Lødderup-Elsø, Sejerslev-Ejerslev-Jordsby, Solbjerg-Sundby, Tæbring-Outrup-Rakkeby, Tødsø-Erslev, Vejerslev-Blidstrup, Ø.-V. Assels.

Befolkningsstatistik

I tilslutning til de skematiske oplysninger i tabel 1a og 1b om folketallet og antallet af fødte og døde kan bemærkes, at *befolkningstætheden* for amtet som helhed (det gennemsnitlige antal beboere pr. km²) er 48. Tættest befolket er Mors med 75 beboere pr. km², medens befolkningstætheden i den øvrige del af amtet er meget vekslende og i gennemsnit kun 41 pr. km². *Folketallet* var i femårsperioden imellem folketællingerne i 1950 og 1955 svagt stigende, gennemsnitlig med 110 personer årligt. Imellem folketællingerne i 1955 og 1960 er det faldet med 1748 personer eller 350 personer årligt, og et tilsvarende fald er fortsat siden.

Det er landkommunerne såvel på Mors som i Thy, der viser nedgang i folketallet, medens Thisted og Nykøbing Mors i de senere år har holdt deres folketal. Amtets fødselsoverskud har i femårsperioden 1955-60 andraget ca. 550 årligt. Lægges hertil den nævnte årlige nedgang i folketallet på 350 personer, kan det anslås, at der årligt sker en fraflytning fra Thisted Amt af ca. 900 af dets beboere = ca. 1 %.

Idet henvises til tabel 1a og 1b vedrørende befolkningsstatistikken, hvori antallet af døde er korrigeret efter hjemsted, således at det angiver dødsfald af personer, som var hjemmehørende i Thisted Amt, kan følgende bemærkes:

Antallet af levendefødte er steget lidt i 1962 og 1963, medens det iøvrigt har været nedadgående i de senere år.

Antallet af dødfødte lå lidt højere end sædvanligt.

Antallet af døde var lidt mindre end i fjor.

Fødselsoverskuddet, som i 1961 var mindre end i mange år, viste i 1962 og 1963 en lille stigning.

Tabel 1 a **Befolkningsstatistik** *Absolutte tal*

		Folketal		Levendefødte		Dødfødte		Døde		Heraf døde u. 1 år	
	efter-tælling 1960	beregnet pr. 1/7 1963	1962	1963	1962	1963	1962	1963	1962	1963	1962
Thisted lægekreds											
1. Thisted by	8768	8759	8700	238	216	1	3	100	94	3	4
2. Landkommuner	49336	48780	49100	767	755	13	14	468	491	19	22
Morsø lægekreds											
1. Nykøbing M. by	9326	9230	9300	251	211	1	4	112	120	2	2
2. Landkommuner	17525	17156	17200	203	216	8	18	134	150	3	7
Samtlige byer											
Samtlige landkomm.	66861	65936	66300	970	971	21	22	602	641	22	29
Amtslægekredsen ialt											
	84955	83925	84300	1459	1398	23	29	814	855	27	35

Tabel 1 b **Befolkningsstatistik** *Forholdstal*

	Levendefødte pr. 1000 indbyggere		Dødfødte pr. 1000 født		Døde pr. 1000 indbyggere		Heraf døde u. 1 år pr. 1000 levendefødte		Fødselsover- skud pr. 1000 indbyggere
	1963	1962	1963	1962	1963	1962	1963	1962	
<i>Amtslægekredsen ialt</i>	17,4	16,6	15,8	20,7	9,7	10,1	19	24	7,7 6,5

Medicinalpersoner

Thisted amtslægekreds og Thisted lægekreds: Amtslæge Lejf Folke, Skovgade 20, Thisted. Ansat 1. december 1937.

Morsø lægekreds: Kreds­læge Aksel Stigaard, Grønnegade 1, Nykøbing M. Ansat 1. februar 1945.

Tandlæge Niels Vinkel, Vestervig, afgik ved døden.

Tandlæge Fritz Mogens Landbo nedsatte sig i Thisted.

Apoteker P. A. Kjær, Nykøbing M., afgik ved døden.

Apoteker Ernst Aarup Kristensen overtog driften af St. Clemens Apotek, Nykøbing M.

Distriktsjordemoder, fru Johanne Marie Knattrup, Koldby pr. Hørdum, bevilgedes afsked p. gr. af alder. Jordemoderdistriktet blev nedlagt.

Tabel 2 Medicinalpersoner ved årets udgang 1963 1962

1. læger	{	Amtslæge	1	1
		Kredslæge	1	1
		almindeligt praktiserende læger	31	31
		praktiserende speciallæger	4	4
		overordnede sygehuslæger	10	10
		læger med anden civil lægevirksomhed	3	3
		50	50	
	{	distribuerende læger	3	3
		heraf { visiterende læger	1	1
		skolelæger	8	8
2. Selvstændigt praktiserende tandlæger		15	15	
3. Apotekere		12	12	
4. Hospitalsapotekere		0	0	
5. Jordemødre		17	16	
6. Sundheds- plejersker	{	Spædbørnssmpl.	2	2
		Skoleshpl.	1	1
		Shpl. med kombineret ordning	0	0
		Ledende sundhedsplejersker	0	0
7. Tuberkulosestationssygeplejersker		2	2	

[illegible]

KVINDER

Under 1 år	1-6 år	7-14 år	15-44 år	45-64 år	over 65 år	I alt	Under 1 år	1-6 år	7-14 år	15-44 år	45-64 år	over 65 år	I alt
	2					2			1				1
	1					1							
				4		4							
1				1		2							
	1		1			2							
					1	1							
38	102	109	95	36	21	401	35	104	74	106	48	20	387
1	25	29	4			59		31	35	5			71
48	319	465	479	47	7	1365	74	351	372	409	42	9	1257
		1	17	8	1	27		1		11	16	5	33
5						5	7						7
1	35	22	1			59	1	41	21	5			68
8	135	101	8		1	253	14	161	90	6			271
3	31	20	3			57	5	50	23	9			87
3	103	81	7	1		195	7	115	64	6	1		193
	11	18	34	2		65		7	8	6	2		23
	2	3	2	1		8		1	4	14	5	3	27
	2	4	17			23				5			5
	2	5	21	12	5	45		2	7	59	19	4	91
3	7	2	12	2		26	2	4	1	6			13
114	280	282	265	69	36	1046	149	292	301	251	60	41	1094
10	132	283	672	213	61	1371	13	141	232	665	220	69	1340
6	68	46	77	74	93	364	10	74	72	68	62	74	360
68	228	159	238	158	113	964	104	214	142	227	127	97	911
							3						3
	13	22	17	2	1	55	1	16	15	22	3		57
309	1499	1652	1970	630	340	6400	425	1605	1462	1880	605	322	6299
Under 1 år	1-12 år	13-15 år	16-19 år	20-44 år	over 45 år		Under 1 år	1-12 år	13-15 år	16-19 år	20-44 år	over 45 år	
				1		1							
				13	1	14				7	5	1	13

Tabel 4.

Dødsfald efter hjemsted

Dødsårsag	Byerne								Tilsammen 1963 1962	
	Under 1 år	1-4 år	5-14 år	15-64 år M.	65 år og derover Kv.	65 år og derover M.	65 år og derover Kv.			
1. Lungetuberkulose										1
2. Anden tuberkulose			1						1	
3. Syfilis og følgetilstande						1			1	
4. Tyfus										
6. Dysenteri, alle former										
7. Skarlagensfeber og halsbetændelse (streptokok)										
8. Difteri										
9. Kighoste										
10. Meningokokinfektioner										
12. Akut børnelammelse										
13. Kopper										
14. Mæslinger										
15. Plettyfus o.a. rickettsiesygdomme										
16. Malaria										
17. Andre infektionssygdomme				1					1	
18. Ondartede svulster, også i det bloddann. og lymf. system				4	7	16	17		44	52
19. Godartede og uspecifiserede svulster										
20. Sukkersyge				2		1	1		4	3
21. Blodmangel										
23. Hjernehindebetændelse (dog ikke tuberkuløs, syfilitisk eller meningokok.)										
22. Karsygdomme i centralnervesystemet					2	16	21		39	26
24. Gigtfeber										
25. Hjertesygdomme, kroniske, rheumatiske										2
26. Hjertesygdomme, arteriosclerotiske og degenerative				13	1	30	17		61	67
27. Hjertesygdomme, andre				1		1			2	2
28. Hjertesygdomme med blodtryksforhøjelse					1				1	
29. Forhøjet blodtryk uden hjertesygdomme				1	1				2	
30. Influenza							3		3	4
31. Lungebetændelse						3			3	2
32. Bronchitis						2	1		3	2
33. Mavesår og sår på tolvfingertarmen						1	1		2	2
34. Blindtarmsbetændelse										
35. Tarmslyng og brok						2			2	2
36. Tyndtarms- og tyktarmskatarrh o.lign. (undtagen spædbørnsdiarré)							1		1	
37. Skrumpelever										1
38. Nyrebetændelse og -degeneration					1				1	3
39. Forstørrelse af blærehalskirtlen						6			6	3
40. Komplik. ved svangerskab og fødsel samt i barselseng					1				1	
41. Medfødte misdannelser							1		1	2
42. Fødselslæsioner, skindød, ufuldst. lungeudf. hos nyfødte									1	
43. Infektioner hos nyfødte										
44. Andre sygdomme hos nyfødte									4	2
45. Alderdomssvaghed, dårligt definerede og ukendte sygdomme						1	1		2	7
46. Alle andre sygdomme				3	2	4	8		17	19
E 47. Motorkøretøjsulykker										1
E 48. Andre ulykkestilfælde			1			3	3		7	10
E 49. Selvmord				1			1		2	1
E 50. Drab										
Tilsammen...	5		2	26	16	87	76		212	214
N 47. Kvæstelser o.lign.						3	2		5	6
N 48. Forbrændinger										1
N 49. Forgiftninger							2		2	2
N 50. Alle andre skader			1	1					2	3

E 47.
E 48.
E 49.
E 50.

II. Sygelighed og dødelighed

Infektionssygdomme

Fra nytår 1963 ændrede sundhedsstyrelsen de skematiske sygelister, således at infektionssygdomme i byerne og på landet nu anmeldes under ét og optælles på en fælles årssygeliste. I takt med sygdomsstatistikens udvikling skal nu anmeldes tilfælde af ornithose („Papegøjesyge“), mononukleose (en speciel halsinfektion) og virussygdommen vertigo epidemica, som bl. a. viser sig ved svimmelhed. Af disse sygdomme indberettede lægerne henholdsvis 1, 28 og 136 tilfælde i årets løb. Stivkrampe skal nu anmeldes såvel hos nyfødte, som når sygdommen optræder hos større børn og voksne. For kighoste vedkommende skal tilfælde hos børn under 6 måneder anmeldes for sig, adskilt fra tilfælde hos større børn samt de sjældne tilfælde af kighoste hos voksne.

Antallet af de på sygelisterne anmeldte tilfælde af infektionssygdomme har i de sidste 6 år været:

	1963	1962	1961	1960	1959	1958	1957
Amtslægekredsen	12699	13300	12054	17502	16177	12011	20977

Den relative sygelighed (forholdet mellem antallet af anmeldte sygdomstilfælde og folketallet) har været:

	1963	1962	1961	1960	1959	1958	1957
Amtslægekredsen	15,1 ‰	15,8 ‰	14,2 ‰	20,6 ‰	19,0 ‰	14,0 ‰	24,4 ‰

Antallet af anmeldte tilfælde af infektionssygdomme lå i 1963 ligesom i de to foregående år forholdsvis lavt.

Tyfus: ingen tilfælde. På Mors optrådte i 1918 en alvorlig tyfusepidemi med henved 300 tilfælde. Siden forekom der tilfælde af sygdommen næsten hvert år indtil 1950, hvor man fandt en bacilbærer, der siden har været under kontrol. Desuden kendes i Nykøbing M. en tyfusbacilbærer, som er stærkt alderdomssløvet og plejes på alderdomshjem. Dettens personale bliver tyfusvaccineret med mellemrum.

Paratyfus: ingen tilfælde og ingen bacilbærere.

Børnelammelse: ingen tilfælde i 1962 og 1963.

Difteri: er ikke forekommet i de sidste 16 år.

Svingefeber (kalvekastningsfeber) er ikke forekommet de sidste 10 år.

Tabel 7

Anmeldte tilfælde af kønssygdomme

	Gonorré				Erhvervet syfilis			
	1963	1962	1961	1960	1963	1962	1961	1960
Amtslægekredsen	25	20	36	35	1	0	2	0

7 af de anmeldte 28 tilfælde af kønssygdomme optrådte hos personer under 20 årsalderen.

Kønssygdomme behandles som regel af embedslægerne og den visiterende læge for offentlig regning – jfr. tabel 8. Oplysning om smittekilder har kun i enkelte tilfælde voldt sådanne vanskeligheder, at det var nødvendigt at anmode politiet om bistand.

Tabel 8

De visiterende lægers virksomhed

Lægens bopæl	Antal behandlede patienter med				Observationer	
	Gonorré		Syfilis			
	1963	1962	1963	1962	1963	1962
Thisted	11	11	0	1	8	9
Nykøbing M.	17	13	2	2	18	17
Fjerritslev	1	0	0	0	3	2
Amtslægekredsen	29	24	2	3	29	28

Tuberkulose

Angående *nye tilfælde af tuberkulose* og tuberkulosebekæmpelsen henvises til årsberetning for Thisted amts tuberkulosestationer side 35. Af tuberkulose døde 5, svarende til 0,6 pr. 10.000 indbyggere. I tiåret 1935-45 var tuberkulosedødeligheden gennemsnitlig 3,8 pr. 10.000 indbyggere, og før den tid lå den endnu langt højere.

Dødeligheden

var som tidligere nævnt 9,7 ‰.

Dødsårsagerne fremgår af tabel 4.

**Døds måden for samtlige dødsfald, der har givet anledning
til lovmæssigt ligsyn**

Tabel 5

	1963	1962
<i>Ulykkestilfælde</i>		
Trafikulykker ved motorkøretøjer	11	9
Andre trafikulykker		
Forgiftninger	1	2
Nedstyrtning og fald	3	2
Maskinulykker	1	
Forbrænding og skoldning		
Ulykker ved skydevåben eller eksplosive stoffer		
Drukneulykker	3	4
Andre ulykker	3	2
<i>Selv mord</i>		
Forgiftninger med sovemidler		
Gasforgiftninger	1	
Andre forgiftninger		
Hængning	1	1
Drukning	1	2
Selv mord med skydevåben eller eksplosive stoffer		
Selv mord på anden måde		
<i>Mord og drab</i>		
<i>Naturlig død</i>		
	10	21
<i>Ukendt døds måde</i>		
	1	1

Uddrag af sygehusenes skematiske beretninger for regnskabsåret

1. april 1962 – 31. marts 1963

Tabel 9

	Antal senge- plad- ser	Belægning							Udgift pr. sygedag kr.		Ambul. virksomh.		Antal af			
		1/4 1962	Ind- lagte	Ud- skrev- ne	Døde	31/3 1963	Samlet antal syge- dage	Daglig gennem- snits- belæg- ning			Antal patienter	Antal konsul- tationer	Læger	Autor. sygepl.	Syge- pleje- elever	
Medicinsk-kirurgiske sygehuse																
Thisted Centralsygehus	184	143	3721	3583	127	154	50301	138	88,35	419	1030	1) 14	57	23		
Medicinsk afdeling	90	58	1244	1175	68	59	21972	60				6				
Kirurgisk afdeling	94	85	2477	2408	59	95	28329	78		419	1030	6				
Fjerritslev Amtssygehus	30	22	302	278	24	22	8414	23	48,48	386		2	5			
Nykøbing M. Amts- og bysygehus	120	101	2276	2192	77	108	36732	100	2) 96,32		1461	8	41	17		
Medicinsk afdeling	45	32	865	813	45	39	14015	38								
Kirurgisk afdeling	75	69	1411	1379	32	69	22717	62			1461					
Koldby Amtssygehus	25	22	371	357	16	20	6806	19	48,21			1	3			
Vestervig Amtssygehus	28	17	460	439	11	27	8320	23	50,39	33	63	1	5			
Hvidbjerg Amtssygehus	12	6	111	107	6	4	1617	4	56,43	48	71	1	1			
Amtslægekredsen ialt	399	311	7241	6956	261	335	112190	307				27	112	40		

1) incl. læger på undersøgelses- og behandlingsafdelinger

2) heri ikke medregnet udgifter til Thisted Amts sygeplejeskole

8.7
(

III. Sygebehandling

Sygehuse og andre helbredelsesinstitutioner

Om sygehusvæsenets struktur i Thisted Amt henvises til oplysningerne i medicinalberetningen for 1959. Sygehusenes belægningsforhold m. v. er belyst i tabel 9.

Centralsygehuset i Thisted omfatter foruden enkelte ældre bygninger en 40 år gammel hovedbygning og den i 1962 fuldførte behandlings- og sengefløj indeholdende badeafdeling, operationsafsnit, røntgenafdeling samt 3 etager med sygeafsnit a 30 senge. Under projektering var en fløj med sengeafsnit for medicinske patienter, centrallaboratorium samt kantine. I hovedbygningen skal der senere indrettes en psykiatrisk afdeling. Under opførelse var et centralvaskeri for amtets sygehusvæsen.

Amts- og bysygehuset i Nykøbing M. som toges i brug i 1962, rummer en kirurgisk afdeling med 75 og en medicinsk afdeling med 45 sengepladser samt alle nødvendige undersøgelses- og behandlingslokaler.

Ved sygehusene i Fjerritslev, Koldby, Vestervig og Hvidbjerg er der ikke sket ændringer i årets løb. Der udarbejdedes et skitseforslag vedr. modernisering af køkken og behandlingsafsnit ved Fjerritslev sygehus, som vil blive opretholdt som efterbehandlingssygehus med 24 sengepladser overvejende for medicinske patienter samt til normale fødsler. Projektet omfatter et plejehjem med 33 pladser. Læge W. F. Christiansen ansattes som overlæge ved den kommende institution.

I en del af det gamle sygehus i *Nykøbing M.* indrettedes i 1962 et *plejehjem* med 32 sengepladser. Behovet for pleje af gamle, svagelige mennesker viste sig hurtigt så stort, at det måtte udvides til 41 pladser. Institutionen er midlertidig, idet man har færdigprojekteret et nyt plejehjem med 53 pladser beliggende på det nye sygehus' terræn.

Der blev udarbejdet et skitseforslag til opførelse af et plejehjem med ca. 55 pladser ved centralsygehuset i Thisted.

Det private plejehjem „*Bedsted Syge- og Hvilehjem*“, som i 1961 indrettedes i en nedlagt skole med plads til 35 patienter, har været fuldt belagt.

Johnsens Rekreativehjem i Thisted har 24 pladser. I 1963 havde 324 rekonvalcenter ophold i hjemmet, ialt 6039 dage.

Hjemmesygepleje

Lov om hjemmesygepleje af 29. marts 1957 gav i 1959 anledning til en revision af hjemmesygeplejeordningen, men ikke til større ændringer, idet hjemmesygeplejen næsten overalt var velordnet og fungerede godt.

Købstæderne indførte kommunale ordninger administreret af socialudvalget. I Thisted fandtes 2 hjemmesygeplejersker, hvis arbejdsbyrde var meget stor, hvorfor man fra den 1. november ansatte en tredje. Det bliver herved muligt at få til-

Oversigt over hjemmesygeplejen i Thisted Amt i 1963

	Folke- tal	Antal patienter	Antal besøg	Antal barselp.	Antal besøg	Admini- stration
I KØBSTÆDER						
Thisted	8.759					komm.
Østlige distrikt		397	9.344	0	0	
Vestlige distrikt		252	7.111	0	0	
		649	16.455	0	0	
Nykøbing M.	9.230					komm.
Nordlige distrikt		181	4.276	23	287	
Midterste distrikt		250	5.317	28	329	
Sydlig distrikt		217	5.469	39	415	
		648	15.062	90	1031	
II LANDKOMMUNER						
<i>A. Thisted lægekreds</i>						
1. Fjerritslev og Hjortdal	3.136	183	4.661	37	340	komm.
2. Kетrup-Gøttrup og Aggersborg	2.327	146	5.440	26	294	sygeplejef.
3. Thorup-Klim og Vust	2.027	180	3.106	29	263	sygeplejef.
4. Tømmerby-Lild	1.807	124	2.775	29	240	komm.
5. Øsløs-Vesløs-Arup	1.624	146	1.955	19	193	komm.
6. Hunstrup-Østerild og Hjardemaal	1.578	100	2.679	27	223	komm.
7. Hillerslev-Kaastrup og Sennels	2.331	155	2.516	29	221	komm.
8. Nors-Tved	1.409	116	4.252	25	307	sygeplejef.
9. Hanstholm	1.335	408	2.819	20	143	sygeplejef.
10. V. og Ø. Vandet	1.245	104	1.444	12	128	komm.
11. Thisted landsogn, Skinnerup og Tilsted	2.674	150	2.047	33	489	komm.
12. Sjørring-Thorsted og Vang	2.269	227	2.659	35	219	komm.
13. Hundborg-Jannerup	2.135	96	3.280	18	182	komm.
14. Haring-Stagstrup og Skjoldborg-Kallerup	2.317	301	1.972	37	312	komm.
15. Snedsted	1.991	382	3.690	27	237	komm.
16. Nørhaa	714	122	1.420	5	34	komm.
17. Skyum-Hørdum	1.791	218	2.753	21	201	komm.
18. Sønderhaa-Hørsted	693	25	435	6	49	sygeplejef.
19. Hassing-Villerslev og Visby-Heltborg	1.727	228	2.498	23	177	sygeplejef.
20. Bedsted-Grurup og Hvidbjerg-Ørum-Lodbjerg	2.779	108	3.258	37	270	komm.
21. Hurup	2.524	199	3.685	17	154	komm.
22. Boddum-Ydby og Helligsø-Gettrup	2.361	133	1.921	24	218	komm.
23. Vestervig-Agger	2.741	93	3.300	29	192	komm.
24. Hvidbjerg-Lyngs og Søndbjerg-Odby	3.811	565	6.282	13	65	komm.
25. Jegindø	717	164	1.117	5	56	komm.
II A, tilsammen	50.063	4.673	71.964	583	5.207	
<i>B. Morsø lægekreds</i>						
1. Tødsø-Erslev	1.486	153	2.597	12	114	komm.
2. Sejerslev-Ejerslev-Jordsby	1.701	377	7.108	23	269	sygeplejef.
3. Alsted-Bjergby-Flade-Sdr. Draaby, Galtrup-Ø. Jølby, Dragstrup-Skallerup og Solbj.-Sundby	4.714	¹⁾ 267 ²⁾ 202	3.627 2.671	14 12	84 153	komm. komm.
4. Karby-Hvidbjerg-Redsted	2.501	¹⁾ 216 ²⁾ 190	4.539 2.985	17 14	149 114	sygeplejef. sygeplejef.
5. Ø.-V. Assels og Ljørslev-Ørding	2.327	547	5.613	22	209	komm.
6. Tæbring-Outrup-Rakkeby og Frøslev-Møllerup	1.958	235	3.144	12	94	komm.
7. Lødderup-Elsø og Vejerslev-Blidstrup	2.539	185	2.377	21	141	komm.
II B, tilsammen	17.226	2.372	34.661	147	1.327	
Købstæder tilsammen	17.989	1.297	31.517	90	1.031	
Landkommuner tilsammen	67.289	7.045	106.625	730	6.534	
I alt	85.278	8.342	138.142	820	7.565	

synet med barselspatienterne ind under hjemmesygeplejen, men dette var dog endnu ikke trådt i kraft ved årets udgang. Den nye sygeplejerskes virksomhed er i skemaet medregnet under byens østlige distrikt. Foruden de 3 sygeplejersker findes 2 faste afløsere. I Nykøbing M. er der 3 sygeplejersker og 2 afløsere. De tilser også barselpatienterne, således som også samtlige sygeplejersker i landkommunerne gør det.

43 af amtets 52 landkommuner har indført en for alle vederlagsfri ordning, der administreres af sognerådet. I de øvrige kommuner varetages administrationen af den stedlige sygeplejeforening. Nogle af kommunerne har slået sig sammen, således at der ialt findes 32 distrikter med 34 sygeplejersker. Disse er alle autoriserede sygeplejersker, og det samme gælder for deres afløsere med undtagelse af 2 sygeplejersker, hvor sundhedsstyrelsen har dispenseret fra reglen. I enkelte, små distrikter har sygeplejerskerne fungeret som afløsere for hinanden, men i de øvrige har man en sygeplejerske til afløsning i ferier og på fridage. Sygeplejerskerne og deres afløsere har alle gennemgået den årlige undersøgelse på tuberkulosestationen med tilfredsstillende resultat.

I omstående skema bringes en oversigt over hjemmesygeplejerskernes virksomhed. Kommunegrænser og tradition har som venteligt givet visse skævheder i arbejdets omfang, som man er opmærksom på. For Morsø lægekreds' vedkommende har kredslægen oplyst, at antallet af hjemmesygeplejerske-besøg i forhold til indbyggerantallet varierer fra 0,9 til 4,2, og at antallet af besøg pr. patient varierer fra gennemsnitlig 10,3 til 25,2. Flest besøg pr. patient tegner de ældre sig for, i aldersgruppen over 65 år har sygeplejerskernes gennemsnitlige antal besøg pr. patient ligget mellem 15,2 og 54,9.

I samarbejde med Dansk Sygeplejeråds Thisted amtskreds afholdt embedslægerne faglige møder i Thisted og Nykøbing M. for amtets hjemmesygeplejersker og sundhedsplejersker. På grundlag af sundhedsstyrelsens cirkulære af 15. september 1962 gaves instruktion vedr. injektioner, sterilisation af sprøjter og kanyler med mere.

Husmoderafløsning

Husmoderafløsning benyttes meget i byerne. I Thisted ydede 12 husmoderafløsere hjælp i 292 tilfælde, og i Nykøbing ydede 10 hjælp i 215 tilfælde. I 22 af de 52 landkommuner er der indført husmoderafløsning.

Hjemmehjælp til pensionister

Ved en lovændring af 18. april 1958 blev der åbnet adgang for kommunerne til at indføre en hjemmehjælpsordning for folke- og invalidepensionister, afhængig af behovet og op til 6 timer ugentlig, fordelt på 2 eller 3 dage. I 1963 havde Thisted 28 og Nykøbing M. 13 hjemmehjælpersker i gang. Den udbetalte løn udgjorde i Thisted 63.186 kr. og i Nykøbing M. 57.583 kr. Såvidt embedslægerne bekendt findes hjemmehjælpsordninger ikke indført i sognekommunerne.

IV. Særlige foranstaltninger mod sygdomme

Tuberkulosestationernes virksomhed

omtales i særskilt afsnit side 35.

Vaccinationer

Koppevaccination udførtes af embedslægerne på 300 børn i byerne og 1300 børn på landet. De praktiserende læger koppevaccinerede 305 børn. 9 børn blev fritaget for koppevaccination. Af skolelægernes beretninger fremgår det, at 64 skolesøgende børn ikke er vaccineret mod kopper.

Calmettevaccination udførtes af enkelte af de praktiserende læger (på 10 børn), af nogle af skolelægerne samt i betydeligt omfang af tuberkulosestationen (se side 41).

Difteri-, stivkrampe og kighostevaccination foretages med blandingsvaccine af de praktiserende læger og som regel i forb. med helbredelsesundersøgelserne af småbørn under 7 år. I byerne, hvor de fleste børn kommer regelmæssigt til disse undersøgelser, er vaccinationen ret godt gennemført, men på landet kniber det en del. I Thisted og Nykøbing fandt skolelægerne, at 5 %, og på landet at 12 % af børnene ikke havde fået gennemført denne vigtige vaccination.

Mod stivkrampe alene vaccinerede de praktiserende læger 310 personer, hvilket er en del flere end de foregående år.

Poliovaccination gives af lægerne i tilslutning til helbredelsesundersøgelserne af småbørn. Skolelægerne fandt, at 6,5 % af skolebørnene ikke havde fået alle 4 indsprøjtninger mod polio, og påmindede forældrene om betydningen af at få det gjort.

Den af sundhedsstyrelsen i april-maj foranstaltede poliovaccination med vaccine i dråbeform gennemførtes tilfredsstillende. Af det mulige antal personer i alderen 5 mdr.-40 år mødte her som andetsteds i landet over 90 %.

Vaccination mod andre sygdomme (tyfus, paratyfus, pest, kolera m. v.) er foretaget i en del tilfælde på folk, der skulle rejse udenlands.

Karantæneforanstaltninger

Karantænekommissionerne har ikke været i funktion i 1963.

Rottebekæmpelse

foretages systematisk i byerne og med vekslende interesse og held i landkommunerne, hvor særlig den bygningsmæssige rottesikring af landejendommene er vanskelig og ofte forsømmes.

Desinfektion

og aflusning for offentlig regning fandt ikke sted.

V. Forebyggende helbreds kontrol o.lign.

Omsorg for svangre og fødende

Under *Mødrehjælpsinstitutionen* for Aalborg, Hjørring og Thisted amter oprettedes i 1957 et filialkontor i Thisted, som har konsultation 2 dage ugentlig. I Nykøbing M. holdes konsultation 1 gang ugentlig og i Hurup 2 gange månedlig. Institutionens formål er at give svangre kvinder og mødre med børn personlig, social og juridisk bistand samt råd og vejledning, derunder om den hjælp af økonomisk og lægelig art, der under svangerskabet og efter fødslen står til rådighed for dem selv eller til hjælp ved forsørgelsen af barnet, f. eks. juridisk bistand i faderskabssager, bistand i adoptionssager, bistand ved anbringelse af gravide kvinder og mødre med børn. Der hjælpes med spædbørnsudstyr. Der skaffes rekreationsophold for mødre med småbørn, og i et vist omfang ydes direkte økonomisk støtte, herunder uddannelseshjælp til enligstillede mødre.

1. april 1962–1. april 1963 udgjorde det samlede antal henvendelser til filialkontoret 856 (869).

En betydningsfuld gren af institutionens virksomhed er arbejdet med at hjælpe kvinder, der ønsker deres svangerskab afbrudt. Mødrehjælpsinstitutionen medvirker i overesstemmelse med lov af 23. juni 1956 om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. til undersøgelse og afgørelse af, om betingelserne for svangerskabsafbrydelse foreligger. Læger og jordemødre har i henhold til lov af 1. oktober 1945 om svangerskabshygieine pligt til at henvise patienter, der som grundlag for et ønske om svangerskabsafbrydelse anfører personlige, sociale og økonomiske vanskeligheder til mødrehjælpen. 47 kvinder henvendte sig med ønsket om svangerskabsafbrydelse (1962: 41, 1961: 56, 1960: 40, 1959: 57, 1958: 63). Hos 24 af disse kvinder fandt samrådet indication herfor. Man har overfor de kvinder, der har fået afslag på deres ønske eller selv har frafaldet ønsket om svangerskabsafbrydelse, søgt at sætte ind med økonomisk og personlig hjælp.

Lovgivningen om vederlagsfri svangerskabsundersøgelse og om adgang til mælkeshjælp udnyttes i byerne i meget stor udstrækning. På landet er tilslutningen noget mindre.

Fødehjem og fødeklinikker findes ikke, men i amtets 4 „små sygehuse“ foregår en del fødsler, fortrinsvis normalt forløbende. I Nykøbing sygehus modtages fødende såvel med komplikationer som til normal fødsel, medens Thisted sygehus af pladmæssige grunde fortrinsvis modtager fødende, hvor der kan ventes komplikationer i forbindelse med fødselen.

Antallet af fødsler i sygehusene er jævnt stigende og fordoblet i løbet af den sidste halve snes år. I år fødtes 449 børn i sygehusene = 30 % af samtlige fødsler (1962: 27 %, 1961: 22,8 %, 1960: 22,3 %, 1955: 17,2 $\frac{0}{0}$, 1952: 15 $\frac{0}{0}$).

Om fødslerne fordeling indenfor amtets sygehuse fremgår følgende tal af sygehusenes skematiske årsberetninger fra 1. april 1962-31. marts 1963:

	normale fødsler	fødsler med komplikationer	aborter	Antal indlagte patienter ialt
Thisted, kir. afd.	67	71	72	2562
Nykøbing M., kir. afd.	104	29	45	1480
Fjerritslev	24	2	8	324
Koldby	33	8	12	393
Vestervig	31	7	18	477
Hvidbjerg	25	15	3	117

Tabel 6 Uddrag af jordemødrenes fødselsprotokoller

	1963	1962	1961	1960	1959
Antal fødende kvinder	1477	1426	1405	1364	1425
– fødte børn	1498	1438	1426	1383	1442
heraf { på sygehus eller klinik	449	389	325	309	279
{ født uden for ægteskab	72	60	56	58	45
Fødselsvægt under 2500 gr.	64	72	70	58	66
Uregelmæssigheder ved fødsler, ialt	21	21	13	19	18
Fødsler fuldendt ved naturen	1428	1364	1354	1336	1382
– – – tang	16	22	19	20	23
– – – fremtrækning og vending ...	7	17	19	13	16
– – – kejsersnit	47	32	33	14	21
– – – skarpe instrumenter	0	0	0	0	0
Antal kvinder, der har fået bedøvelse	1338	1301	1281	1234	1303
– – – – – pituitrin eller lign. ...	251	245	313	335	433

Tabel 10 Sundhedsplejerskernes virksomhed

	Spædbørnsarbejde				Skole- børns ar- bejde	Undervisning			
	Antal fødsels- anm. modtaget	Hjem, der straks har nægtet modt.	Under tilsyn 31/12 1963	Samlet antal besøg		Børne- plejekurser afholdt		Andre af shpl. afh. kurser	
						k.	t.	k.	t.
Thisted	181	0	171	2859	+			1	12
Nykøbing M.	157	2	136	2187	0				
Tilsammen 1963	338	2	317	5046	+			1	12
Tilsammen 1962	325	2	305	4898	+			2	66

Sundhedsplejerskeordningen

omfatter købstæderne Nykøbing M. og Thisted med Thisted landsogn hertil knyttet. Der er ingen børneplejestationer og ingen sundhedsplejersker på landet.

Sundhedsplejerskernes virksomhed, som belyses i tabel 10, er meget påskønnet af mødrene og sundhedsvæsenet.

Omsorg for mindre børn

Tilslutningen til de profylaktiske undersøgelser af børn i alderen 0-7 år er god i byerne, men ret lille på landet. Afstanden til lægen er en hindring på landet, og mangelen af sundhedsplejersker spiller sikkert også ind.

Aas Børnehjem har plads til 36 børn i alderen 2-14 år og var omtrent fuldt belagt. Ved mindre tilbygninger og moderniseringer holdes hjemmet stadig fuldt på højde med tidens krav.

Søndbjerg Børnehjem har plads til 36 børn i alderen 2-14 år. Gennemsnitsbelægning 35 børn.

Dronning Louises børnehave i Thisted opførtes i 1955 med plads til 60 børn. Trods betydelig overbelægning er der til stadighed en lang venteliste.

Nykøbing M. børnehave oprettedes i 1945 med plads til 50 børn under udmærkede forhold. Den er til stadighed fuldt belagt. I begge byer vil der være god brug for en børnehave til. — Børnehaverne i Thisted og Nykøbing M. er statsunderstøttede.

Omsorg for børn i skolealderen

Skolevæsenet i Thisted

Skolelæge, fru Else Kjærs beretning for skoleåret 1962-1963 indgår i den skematiske oversigt, tabel 13.

Skoletandpleje indførtes i 1940 og blev foretaget af byens tandlæger efter forældrenes valg. På grund af konflikten mellem Dansk Tandlægeforening og kommunalbestyrelserne ophørte skoletandplejen i 1956. Fra 1958 indførtes en midlertidig tandplejeordning for skolebørnene, hvor forældrene kan få refunderet størsteparten af udgifterne ved børnenes behandling hos hjemmets tandlæge. Men kun halvdelen benytter denne ordning. Byrådet har derfor vedtaget at ansætte en skoletandlæge og indrette skoletandklinik i den nedlagte skoleinspektørbolig.

Særundervisning påbegyndtes i 1942 for svagtbegavede og i 1946 for læseretarderede børn. I 1963 har man lidt under mangel på kvalificeret personale.

Skoleidrætten foregår på stadion under udmærkede forhold. I sommermånederne drives skolebadning på det kommunale søbad. Om vinteren får børnene brusebad efter gymnastiktimerne, men der gives ikke regelmæssige renselsbade, idet man mangler lokaliteter hertil.

Skolevæsenet i Nykøbing M.

Skolelæge Poul Vogensens beretning for skoleåret 1962-1963 indgår i den skematiske oversigt, tabel 13. Skolevæsenet har lokaler beregnet til skoletandklinik, men en skoletandlæge er endnu ikke ansat.

Særundervisning påbegyndtes i 1954 og forstås nu af en uddannet skolepsykolog, som tillige virker i landsbyskolerne på Mors. Der er oprettet en specialklasse

Tabel 13

Uddrag af skolelægeindberetninger for skoleåret 1962/63

	Antal elever i sk. med fast læge- besøg mindst een gang om ugen <i>Kobstæderne</i>			Antal elever i sk. uden fast lægebesøg <i>Landkommunerne</i>			Antal elever i alt	
	1. kls.	7. kls.	smdl. kls.	1. kls.	7. kls.	smdl. kls.	1. kls.	7. kls.
1. Antal elever	265	344	3602	1222	1263	10060	1487	1607
5. Antal ikke koppevacc.	0	5	22	8	6	42	8	11
6. - - - - - differivacc. 3. gang	19	18	187	185	151	1397	204	169
7. - - - - - poliovacc. 4. gang	26	8	148	146	47	739	172	55
8. a) Antal tub. pos. efter tub. infektion	3	5	34	13	14	68	16	19
b) - - - - - calmettevacc. før skolegangens beg.	50	131	1619	68	372	1320	118	503
c) - - - - - calmettevacc. efter skolegangens beg.	197	192	1834	989	806	7033	1186	998
heraf i indeværende skoleår	197	3	243	975	21	1059	1172	24
9. a) Antal spontane invertorer, nyerkendt	0	0	0	3	0	3	3	0
b) - - - - - elever med baciludskil. nyerkendt	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal elever med:								
10. Adipositas (efter klinisk skøn)	3	12	148	9	30	178	12	42
11. Hjertelidelser (klinisk sikre)	0	5	14	4	1	21	4	6
12. Asthma	1	0	1	2	0	6	3	0
nyerkendt	2	0	19	3	3	25	5	3
Ialt	0	0	9	1	4	19	1	4
13. Epilepsi og epileptiske ækvivalenter ...	0	0	0	0	0	0	0	0
14. Pareser efter polio	0	0	0	0	0	0	0	0
nyerkendt	0	0	6	0	3	13	0	3
Ialt	0	0	0	0	0	0	0	0
16. Udtalte taleforstyrrelser som indicerer særlig foranstaltning	3	2	26	6	2	38	9	4
17. Syn 6/18 på bedste øje efter korr.	0	0	1	2	1	19	2	1
21. Diabetes	0	0	0	1	0	3	1	0
nyerkendt	0	0	8	2	1	12	2	1
Ialt	0	0	0	0	0	0	0	0

for tunghøre og talelidende børn, som også har modtaget nogle elever fra landkommunerne.

Skolebespisning gives ved privat foranstaltning med to retter varm mad, idet 20 børn bespises daglig og 90 hver anden dag.

Skolevæsenet i landkommunerne

Ifølge amtsskolekonsulentens beretning var der i amtets landkommuner ved årets udgang 9454 skolesøgende børn (1937: 8878).

Der fandtes 10 købstadordnede skoler, heraf 6 med realfadeling og 61 landsbyordnede skoler, hvoraf 3 havde realafdeling. Realskolerne i Hurup og Hvidbjerg overgår nu til kommunal drift. Spredt i landsdelen findes 7 friskoler.

Skolestrukturen i landkommunerne ændres stadig betydeligt ved nedlæggelse af små skoler og opførelse af større, årgangsdelte skoler, hvoraf en del får 8. og enkelte 9. klasse. Der er endnu så stor lærermangel, at 20 % af embederne var vakante ved årets udgang.

Der er skolelæger ved alle skolerne. Landkommunerne er opdelt i 7 skolelægedistrikter, hvert med mellem 1000 og 1500 børn. Skolelæge H. Friis-Rasmussen har de to distrikter på Mors og skolelæge Poul Malmstrøm tre distrikter i Thy. Skolelægerne har sekretærer til journalføring o. lign, men det bør tilstræbes, at uddannede sundhedsplejersker ansættes som medhjælp ved skolelægearbejdet.

Som det fremgår af tabel 13, undersøgte skolelægerne i skoleåret 1962–1963 godt titusinde elever i landkommunerne. 68 af disse var tuberkulinpositive efter gennemgået tuberkuløs infektion. Alle tuberkulinpositive børn i 1. klasserne og afgangsklasserne røntgenfotograferedes i røntgenvognen, og skolernes lærere og øvrige personale skal være under årlig tuberkulosekontrol. Skolelægenes arbejde gennemførtes iøvrigt efter de sædvanlige retningslinier. Det påvistes, at 12 % af børnene ikke var vaccineret mod difteri og stivkrampe; skolelægenes henstilling til børnenes forældre om at sørge for, at denne vigtige sygdomsforebyggende foranstaltning gennemføres, bliver som regel fulgt.

I 1955 påbegyndtes *specialundervisning* af elever, som på grund af svag begavelse, ordblindhed eller dårligt syn og hørelse ikke kan følge den almindelige undervisning. Det drejer sig om 626 børn, eller 6,6 % af samtlige skolebørn. Konsulenten for specialundervisningen i Thisted amt bemærker i sin beretning, at der endnu er et stykke tilbage, før denne undervisningsform er fuldt udbygget. For særlig svagt begavede børn er der under Forsorgscentret for Nordjylland oprettet eksternatskoler i Fjerritslev og Thisted.

Omsorg for unge

Under tilsyn af børneværnsudvalget i Thisted var i 1963 27 børn og unge efter forsorgslovens kap. III og 22 efter kap. IV og V.

Under tilsyn af børneværnsudvalget i Nykøbing M. var 71 børn og unge efter forsorgslovens kap. III. Antallet af børn inddraget under børneværnsforsorg i henhold til kap. IV og V var 31.

For unge i alderen 14–18 år findes fritidsklubber i Thisted, Nykøbing M., Hurup, Snedsted og Fjerritslev.

Omsorg for gamle og kronisk syge

Thisted alderdomshjem har plads til 59 personer og var fuldt belagt. Til de dårligste patienter findes indrettet 3 sygestuer med ialt 6 sengepladser. Toiletforholdene samt køkkenet er ombygget og moderniseret, og man har installeret en tiltrængt personelevator.

Folkepensionistboliger findes med 24 lejligheder i en særskilt bygning samt 12 lejligheder i Andelsboligforeningens huse. I Krejbergers stiftelse bor 4 og i Håndværkerstiftelsen 10 personer.

I det under socialministeriet oprettede alderdomshjem for flygtninge i Dragsbæk ved Thisted er der plads til 80 personer, hvoraf nogle bor på 2-sengs stuer.

Nykøbing M. alderdomshjem har plads til 70 personer og har været fuldt belagt. Til de dårligste patienter er der 20 sengepladser, som dog ikke er samlet i en særlig afdeling. Under opførelse var en udvidelse med 20 pladser, elevator samt modernisering af skyllerum m. v.

50 folke- og invalidepensionistlejligheder findes indrettet i nybygninger. I byen er der 7 private stiftelser med plads til ca. 75 personer.

Landkommunerne. I 28 af amtets 52 landkommuner findes alderdomshjem, hvoraf de fleste er opførte eller udvidet og moderniseret efter krigen. I enkelte tilfælde har 2 eller 3 kommuner i fællesskab opført et alderdomshjem, således at dette spørgsmål er løst for 31 landkommuners vedkommende. Der arbejdes med planer i flere kommuner.

I nogle kommuner er man ved at tilvejebringe *hjemmehjælp* til pensionisterne, for at de kan blive i stand til at klare sig ude i samfundet så længe som muligt. For en del folke- og invalidepensionister ville det tillige være et gode, hvis kommunerne kunne medvirke til at få indrettet nogle små lejligheder med moderne bekvemmeligheder.

Spørgsmålet om opførelse af egentlige *plejehjem* for gamle og kronisk syge trænger sig mere og mere på. I den nedlagte skole i Bedsted indrettede diakon Ingemann Larsen i 1962 „Bedsted Syge- og Hvilehjem“ med plads til 36 pensionærer, og det blev straks fuldt belagt. Det samme gælder „Thisted Amts Plejehjem i Nykøbing M.“, hvor man i det nedlagte sygehus har indrettet 41 pladser til folke- og invalidepensionister, som trænger til særlig pleje. Denne midlertidige institution vil snart blive afløst af et færdigprojekteret plejehjem på det nye sygehus' terræn, hvor der bliver plads til 53 patienter. – Endvidere fortsattes planlægningen af plejehjem i Thisted og Fjerritslev, begge steder i forbindelse med sygehuset. Når disse planer ad åre kan føres ud i livet, vil man i Thisted amt råde over henved 200 pladser til kronisk syge og gamle, som har et stort behov for pleje, d. v. s. godt 2 0/100 af befolkningstallet, hvilket f. t. anses for at være tilstrækkeligt til at dække behovet.

Amtsrådet og de to byråd har nedsat et fælles *amtpløjendvalg* som rådgivende organ for kommunernes forsorg og omsorg for folke- og invalidepensionister.

Afvænningsforanstaltninger

Narcomani er forholdsvis sjældnen i denne del af landet, og det er muligt at føre ret nøje kontrol med hvert tilfælde.

Da antabusbehandlingen af alkoholikere kom frem for en halv snes år siden, påbegyndtes dette arbejde af dertil nedsatte udvalg i Thisted og Nykøbing. I de senere år varetages behandlingen af alkoholikere som oftest af vedkommendes egen læge.

Erhvervshygiejne og arbejderbeskyttelse

Der har ikke foreligget større sager til behandling.

Revalideringscentret for Thisted og Viborg amter, som har sit hovedsæde i Skive, er kommet godt i gang med sin virksomhed, der påbegyndtes i 1961. Der foreligger endnu ikke nogen statistisk opgørelse over arbejdets omfang, som består i at støtte erhvervshæmmede i form af arbejdsprøvning og -optræning, evt. oplæring og forsøg på placering i egnet arbejde. Centret har haft det bedste samarbejde med den fysiurgiske afdeling og revalideringsafdelingen i Folkekuren ved Hald. Men det har endnu måttet savne en revalideringsinstitution i Thisted amt til optræning i værksteds- og fabrikarbejde. Revalideringscentrets bestræbelser møder ofte særlige vanskeligheder i denne del af landet, hvor man har så få og så små industrielle virksomheder at samarbejde med.

VI. Offentlig hygiejne

Sundhedsvedtægter

Thisted. Sundhedsvedtægten er tidssvarende (1955), og kommissionen har i 5 møder behandlet 28 sager, hvoraf de fleste angik levnedsmiddelkontrol og godkendelse af pelsdyrfarme.

Nykøbing M. Byens 36 år gamle sundhedsvedtægt bliver i 1964 afløst af en ny, som sundhedskommissionen og byrådet har arbejdet med i mange år. Kommissionen har i 7 møder behandlet 64 sager, bl. a. angående afløb for spildevand i ukloakerede områder i byens udkant, levnedsmiddelkontrol og pelsdyrfarme.

Boligtilsynet i de to byer har ikke haft sager til behandling.

Landkommunerne. „Sundhedsvedtægten for landkommunerne på Mors“ af 1951 og „Sundhedsvedtægten for landkommunerne i Thisted lægekreds“ af 1952 er omtrent enslydende. Under udarbejdelse var en fælles vedtægt for alle amtets landkommuner indeholdende nyere bestemmelser om godkendelse af wc-afløb og om mælkekontrol.

Særlige mælkevedtægter findes i Hurup, Vestervig-Agger og Skyum-Hørdum kommuner.

Sundhedskommissionernes virksomhed: Antallet og arten af de behandlede sager fremgår af tabellerne 11 a og 11 b. Af landkommunernes 52 sundhedskommissioner har 40 holdt møder (1962: 36, 1961: 27) og 6 på anden måde haft sager til behandling. 6 sundhedskommissioner viste således ikke livstegn i årets løb. Som helhed er kommissionernes virksomhed dog øget meget i de senere år, specielt vedrørende levnedsmiddelkontrol, dagrenovation og de aktuelle spørgsmål om vandforsyning og spildevandsafløb i forbindelse med sommerhusbyggeriet. På Mors har politimesteren og kredslægen udfoldet en betydelig aktivitet ved at bistå sundhedskommissionerne vedrørende sagerne reelle og formelle behandling.

I efteråret afholdt embedslægerne for 15. gang det årlige *fællesmøde for amtets sundhedskommissioner*, sogneråd og andre interesserede. Politimester T. Skaalum, Nykøbing M., gav en redegørelse for politiets samarbejde med sundhedskommissionerne, og amtslæge L. Folke, Thisted, talte om „Bygningsmyndighedernes og sundhedskommissionernes arbejde under landsbyggeloven“ (senere trykt i tidskriftet „Sundhedsplejen“). Herefter fortalte landinspektør Ernst Boe, Hjørring, om fredningsplaner og deres hygiejniske aspekter, ledsaget af en serie meget illustrerende lysbilleder.

Tabel 11 a **Sundhedskommissionernes virksomhed i 1963**

	By- kommu- ner	Landkommuner	
		m. bymæssig bebyggelse m. over 2000 indbyggere	øvrige
1. Antal kommuner ialt	2	1	51
2. – kommuner uden sundhedsvedtægt			
3. – sundhedskomm., som har holdt møder	2	1	39
4. – sundhedskomm., som ikke har holdt møder, men behandlet sager			6
5. – aktive sundhedskommissioner (3 + 4)	2	1	45
6. – møder ialt	12	1	106
7. – behandlede sager ialt	92	5	261
8. – sundhedskommissioner, i hvis møder embeds- lægen har deltaget	2	1	27
9. – møder, hvortil embedslægen har været ind- varslet	12	1	32
10. – sundhedsvedtægter stadfæstet før 1934	1		
11. – – – 1934-47			
12. – – – 1948 ell. senere	1	1	51
13. – kommuner, som ikke har indsendt beretning ...			

Tabel 11 b Sager behandlet af sundhedskommissionerne i 1963

Antallet af behandlede sager angående	Bykommuner		Samtlige landkomm.	
	Thisted	Nykøbing	med bymæssig bebyggelse over 2000 indbyggere	øvrige
Udryddelse af skadedyr i beboelsesrum m. v.				1
Føde- og plejehjem				
Skoler, børnehaver m. v.				1
Vandforsyning		12		26
Afløb for spildevand	1	17	2	55
Levnedsmidler	4	2		26
Mælkekontrol		1		13
Stalde, husdyrhold, møddinger m. v.				11
Bagerier, brødsudsalg og iskonditorier m. v.	1	8		9
Fisk, vildt, fjerkræ m. v.	7	5		7
Restaurationslokaler	2			5
Boliger		6	1	28
Soverum for lærlinge og medhjælpere				
Logihuse og svendehjem	1			
Sommerlejre (teltlejre), vandrehjem				4
Beboelsesvogne o. l.				
Svømmebassiner, badeanstalter og badestrande	1			
Sundhedsfarlige virksomheder	3			2
W. C., latriner og pissoirer				10
Lossepladser			1	12
Renovationsudførsel				
Pelsdyrfarme	7	4	1	31
Garager				
Barber- og frisørstuer				
Kirkegårde				
Andre forhold	1	9		21

Drikkevandsforsyning

Thisted vandværk har 13 borer af forskellig dybde (12–30 m). De månedlige bakteriologiske vandanalyser viste sig tilfredsstillende. Middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn var 364 liter (351). I 1937 var det 137 liter. Sagen om vandindvindingsret er endnu ikke afsluttet.

Nykøbing M. vandværk, som fik vandindvindingsret i 1952, har 18 ca. 30 m dybe borer i en eng, der i flere af årets måneder omdannes til en sø. Vandet iltes ved elektroblæser og passerer et sand- og koksfilter. Middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn var 346 liter (337). De månedlige bakteriologiske vandanalyser var tilfredsstillende.

Landkommunerne. Der findes 109 vandværker, som i medfør af sundhedsvedtægten kontrolleres bakteriologisk og kemisk ved årlige vandanalyser. De anvender alle grundvand, og langt de fleste kan bruge råvandet, som det er. Nogle vandværker må ilte og filtrere vandet (Klitmøller, Snedsted, Hurup, Alsted, Ørding, Ø. Jølby, Solbjerg og Sundby Mors). Der oprettedes enkelte nye vandværker, og for flg. vandværker ansøgte om vandindvindingsret ved landvæsenskommission: Svinkløvvejens vandværk i Hjortdal kommune, Hjortdal vandværk, Fjerritslev

vandværk, Frøstrup vandværk, landbrugsejendommen „Aldershvile“ ved Thisted, Faarup II vandværk, Dragstrup vandværk og El sø vandværk.

I nedenstående oversigt er resultaterne af de bakteriologiske analyser opført. I tilfælde af prøver med høje kimtal eller colibakterier har embedslægerne foranlediget nye vandprøver udtaget, samt fået iværksat de nødvendige forbedringer af forholdene.

Vandværker i Thisted amts landkommuner

Oversigt over vandanalyser i 1963

	Thisted lægekreds	Morsø lægekreds	Ialt
Antal vandværker ialt	71	38	109
– – undersøgt	70	37	107
Antal vandværker med:			
Kimtal under 100	65	32	97
– mellem 100 og 1000	5	4	9
– over 1000	0	1	1
Coli-aerogenes	3	12	15
Escherichia coli	0	1	1

Trods påmindelse herom har 2 vandværker (Husby og Tøving) forsømt at indsende den årlige prøve til laboratorieundersøgelse.

Nors Kirkeby vandværk i Thisted lægekreds viste en så betydelig forurening af vandet, at det måtte flyttes til en bedre egnet plads.

På Mors har adskillige vandværker vanskeligt ved at skaffe tilfredsstillende vand. Dette har i år været tilfældet i Solbjerg, Dragstrup, Vils, Frølevvang og Møllerup Syd. I Ø. Jølby, hvor vandværket ligger indeklemmt mellem huse og haver, og vandet i en årrække har vist sig meget lunefuldt, overvejer man at flytte det.

Mejeriernes brugsvand

Også dette skal være under årlig laboratoriekontrol.

Mejerier i Thisted amts landkommuner

Oversigt over vandanalyser i 1963

	Thisted lægekreds	Morsø lægekreds	Ialt
Antal mejerier ialt	26	9	35
– – undersøgt	26	9	35
Antal mejerier med:			
Kimtal under 100	24	6	30
– mellem 100 og 1000	2	2	4
– over 1000	0	1	1
Coli-aerogenes	1	3	4
Escherichia coli	0	2	2

Mejerierne i Flade og Lødderup på Mors har gennem landvæsenskommission ansøgt om vandindvindingsret.

Indholdet af *escherichia coli* viste sig for det ene mejeris vedkommende at skyldes forurening ved udtagelse af vandprøven. I det andet tilfælde måtte man påbyde kogning af mejeriets brugsvand.

Brøndene i landkommunerne

er ofte forurenede af primitive afløb for husspildevand eller fra stalde og møddinger. Men forholdene forbedres, efterhånden som man får anlagt borer. På opfordring har embedslægerne ladet undersøge vandprøver fra en del brønde ved skoler, lejtpladser og hos private. Systematiske brøndundersøgelser har ikke kunnet gennemføres.

Kontrol med næringsmidler

Epidemisk sygdom er ikke forekommet blandt personalet i virksomheder, der er beskæftiget ved fremstilling og distribuering af næringsmidler.

A. Kødkontrol

Ved det offentlige slagtehus i Thisted, som er bortforpagtet til Thisted Andels-Svineslagteri, varetages kontrollen af slagteriets dyrlæger. I Nykøbing M. varetages kødkontrollen af dyrlægerne ved Morsø Andelsslagteri, som stiller lokaler til rådighed for byens slagtere. Fjerkræslagteriet i Nykøbing blev nedlagt.

B. Mælkekontrol

Thisted og Nykøbing M.

Vedrørende købstædernes mælkekontrol henvises til oplysningerne i tabel 12 a. Ifølge sundhedsvedtægten må der i begge byer kun forhandles varmebehandlet konsummælk.

Fra stadsdyrlægenes beretninger – jfr. tabel 12 a. – kan iøvrigt anføres:

Stadsdyrlægen i Thisted omtaler, at yverbetændelse trods organiseret bekæmpelse stadig er et stort problem, som ikke klares alene ved penicillinbehandling, der tilmed ofte skader yveret. Det påpeges, at en gennemført malke- og staldhygiejne er langt vigtigere i mastitisbekæmpelsen. Man kommer herved til at tænke på et lignende problem ved forebyggelse og bekæmpelse af en af de mest almindelige infektioner hos mennesker: de såkaldte hospitalsbylder. Også her svigter de moderne antibiotika. Men også her når man langt ved at sætte kræfterne ind på en gennemført hygiejne under mottoet: renlighed. Det nævnes også, at den almindeligst forhandlede, lavpasteuriserede sødmælk indeholdt flere *coli* og andre bakterier end året forud. Og „fløden er stadig det svage punkt – periodevis synes det næsten umuligt at holde den colifri“. Der er foretaget 29 driftskontrolprøver for at finde frem til årsagen til mælkens og flødens indhold af colibakterier.

Stadsdyrlægen i Nykøbing anfører, at man ved staldkontrollen i det store og hele fandt tilfredsstillende forhold, omend der stadigvæk findes for mange dårligt rengjorte malkemaskiner og spande. Indholdet af *coli* og andre bakterier lå i den

lavpasteuriserede sødmælk gennemsnitlig noget pænere end for Thisted-mejeriernes vedkommende.

I modsætning hertil synes mejeriernes *flaskerensning* at være noget bedre i Thisted end i Nykøbing. Ved undersøgelse af en del stikprøver fandt man, at henholdsvis 86 % og 80 % af flaskerne var helt eller næsten sterile. I Thisted måtte 5 % og i Nykøbing 11 % af de undersøgte flasker betegnes som dårligt rensede.

Tabel 12 a **Mælkekontrol, byerne**

	Thisted	Nykøbing M.
Antal mejerier	2	2
– mælkeudsalg	9	20
– vogne	8	11
– børnemælksgårde	0	0
Dagligt salg i liter af:		
Varmebehandlet sødmælk	3560	3370
Kærnemælk	524	420
Børnemælk	0	0
<i>Besætningskontrol:</i>		
Antal dyrlægeundersøgte køer månedlig	1770	935
– tilfælde af yverbetændelse	1005	286
– – – børllidelser	11	7
– – – andre sygdomme	32	23
<i>Leverandørmælken:</i>		
Reduktaseprøver under I kl. *) (pct. af udtagne prøver)	13	11
Pos. brucellaantistofreaktion (– – – –)	0	0
– – – (– – unders. besætn.)		
<i>Handelsmælken:</i>		
Over 25000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)		
pasteuriseret mælk	10	12
lav – –	40	27
stassaniseret –		
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)		
pasteuriseret mælk	11	12
lav – –	28	1
stassaniseret –		
Fosfatasepositive prøver (pct. af udtagne prøver)	1	0
<i>Spiseis:</i>		
Over 100.000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)		
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)		

*) I klasse = affarvningstid mindst 4½ time.

Landkommunerne

Af disse har *Hurup, Vestervig-Agger og Skyum-Hørdum kommuner* en mælkevedtægt i lighed med købstæderne, ifølge hvilken konsummælksbesætningerne dyrlægekontrolleres månedlig, og konsummælk og -fløde underkastes regelmæssig laboratoriekontrol. Resultaterne findes opført i tabel 12 b.

Tabel 12 b

Mælkekontrol i 3 landkommuner

	Hurup	Vestervig- Agger	Skyum- Hørdum
Antal mejerier	1	1	1
— mælkeudsalg	3	1	2
— vogne	3	2	2
— børnemælksgårde	0	0	0
Dagligt salg i liter af:			
Varmebehandlet sødmælk	800	480	350
Kærnemælk	100	60	60
Børnemælk	0	0	0
<i>Besætningskontrol:</i>			
Antal dyrlægeundersøgte køer månedlig	155	100	54
— tilfælde af yverbetændelse	72	18	17
— — — børliidelser	14	0	3
— — — andre sygdomme	0	0	3
<i>Leverandørmælken:</i>			
Reduktaseprøver under I klasse (pct. af udtagne prøver)	0	7	0
Pos. brucellaantistofreaktion (— — — —)	0	0	0
— — — (— — unders. besætn.)			
<i>Handelsmælken:</i>			
Over 25000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)			
pasteuriseret mælk			
lav — —	40	40	60
stassaniseret —			
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)			
pasteuriseret mælk			
lav — —	26	8	50
stassaniseret —			
Fosfatasepositive prøver (pct. af udtagne prøver)	0	0	0
<i>Spiseis:</i>			
Over 100.000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)			
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)			

For de øvrige landkommuner gælder sundhedsvedtægtens almindelige bestemmelser i afsnittet om mælkekontrol §§ 35–48. I medfør heraf er der siden 1956 gennemført månedlig laboratoriekontrol med samtlige mejeriers konsummælk og -fløde, hvoraf prøver indsendes til stadsdyrlægernes laboratorier i Thisted og Nykøbing M. Det har vist sig, at konsummælkens og -flødens hygiejniske standard som helhed er bedret en del gennem årene, samtidig med at den for nogle af mejeriernes vedkommende endnu lader en del tilbage at ønske.

I forståelse med Thisted Amts Mejeriforening og i samarbejde med sognerådsforeningerne udarbejdedes forslag til en ny sundhedsvedtægt for sognekommunerne bl. a. for at få indført mælkekontrol med regulativ angående dyrlægekontrol m. v. af konsummælk-besætningerne. Det lykkedes dog ikke at opnå enighed herom, idet mejeribruget imødeser en strukturændring, og de fleste kommuner foreløbig ønsker at klare sig uden regulativmæssig mælkekontrol.

C. Diverse

I købstæderne har stadsdyrlægerne sammen med politiet foretaget mindst 4 eftersyn årligt af mælkeudsalg, slagter- og viktualieforretninger. Der er givet en del mundtlige pålæg om at bedre installationer, vedligeholdelse og renlighed. I landkommunerne i Thisted politikreds efterses levnedsmiddelforretninger og restaurationskøkkener jævnligt af politiet, som i årets løb har foretaget 301 sådanne eftersyn. Såvidt det er oplyst, foretages tilsvarende, rutinemæssige eftersyn ikke i landkommunerne på Mors eller i Hurup politikreds.

Kontrol med østers. Som omtalt i tidligere beretninger påbegyndtes i 1947 forsøg med klorning af det vand, som fra Klosterfjorden ved Nykøbing M. ledes ind i „Limfjords-Østers Kompagniet“s opbevaringsbassiner. Man tilsætter luftformig klor i en koncentration på 3 mg %, hvilket som regel er tilstrækkeligt. De i årets løb tagne 23 sæt vandprøver fra 6 bestemte steder i bassinerne viste sig tilfredsstillende, men i 3 af sætterne var kloringseffekten dog ikke helt tilstrækkelig. Østerskompagniets arbejdere undersøges af kredslægen og kontrolleres i særdeleshed med henblik på smitsomme tarmsygdomme (tyfus, paratyfus m.v.), der ikke er forekommet i beretningsåret. Fra virksomhedens hoveddepot i København undersøges prøver af østers bakteriologisk af Statens Seruminstitut.

Bolighygiejne, gader, anlæg m. v.

I *Thisted* opførtes 69 nye huse og indrettedes 72 nye lejligheder (1962: 64, 1961: 57, 1960: 90, 1959: 116. I tiåret 1949–58 var antallet af nye lejligheder gennemsnitlig 26). 2 huse med 23 lejligheder blev nedrevet. Siden 1939, hvor indbyggerantallet er steget med knap 1000, medens antallet af nye lejligheder er steget med 8–900, er boligstandarden forbedret meget betydeligt. Der er dog stadig mange gamle og dårlige huse og behov for nye lejligheder og huse. Den kommunale husvildforsorg og -statistik ophørte for nogle år siden.

I *Nykøbing M.* opførtes 33 nye huse med 33 lejligheder (1962: 83, 1961: 86, 1960: 65, 1959: 63 og i årene 1951–58 gennemsnitlig 41). Der nedlagdes 10 lejligheder. Der er stadig mange dårlige og overbefolkede huse i den gamle del af byen og mange lejligheder uden entré, uden spisekammer og i det hele taget med yderst primitive køkkenforhold. Under kommunens boligforsorg var 29 familier med 72 voksne og 77 børn. Boligtilsynet begyndte for et par år siden at klassificere byens boligmasse, men er ophørt hermed, idet man fra kommunens side ikke ser sig i stand til at foretage sanering af de gamle bydele foreløbig.

Begge byer har velindrettede, offentlige legepladser, og i Nykøbing findes en mindre legegade.

I *landkommunerne* og specielt i stationsbyerne bygges der ret livligt, og der er her ingen egentlig boligmangel. Men mange gamle huse på landet er dårligt byggede og meget fugtige, hvorfor sundhedskommissionerne jævnligt må tage stilling til, om de kan gøres beboelige uden sundhedsfare eller ikke.

Der opførtes mange sommerhuse, dels spredt beliggende, men særlig samlet på arealer i medfør af kommunernes fredningsplaner og efter sundhedsmyndigheder-

nes godkendelse. Behovet har været særlig stort ved Vestkysten, hvor sundhedskommissionerne specielt får med spørgsmålet om vandforsyning og bortledning af spildevandet at gøre.

Bygningsmyndigheden udøves i de fleste landkommuner af amtsrådet efter indstilling af dets bygningsråd. Dette gælder samtlige landkommuner på Mors, medens 14 kommuner i den øvrige del af amtet selv havde bygningsmyndigheden pr. 1/4 1964.

Idræt, friluftsliv og badning

Indretningen af *Thisted* Idrætsklubs stadion fuldførtes efter at have stået på i mange år. I *Nykøbing* findes et udmærket stadion. – Byens badestrand på Ørøde – kun 1 km fra byens centrum – er Limfjordens bedste badestrand, veludstyret med kabiner, toiletter og affaldskasser. Badevandets bakteriologiske forhold har vist sig tilfredsstillende. Her og på Refshammer findes byens to kommunale lejrpladser. Desuden findes ved stadion en særdeles velindrettet, privat lejrplads.

Thisted kommunale søbad er velindrettet, men vandet forurenes ofte slemt, særlig fra kloakudløbene i havnen og øst for den, hvor der ikke er rensningsanlæg. De i sommerens løb udtagne prøver af badevandets gav dog ikke anledning til at nedlægge forbud mod badning. Den kommunale lejrplads blev udvidet og havde godt 15.000 overnatninger.

Ingen af byerne har en offentlig varmtvandsbadeanstalt.

I landkommunerne er der idrætspladser i alle sogne som regel nær ved skolerne.

Lejrpladser. I Hundstrup og ved Dyrehaven i Vildsund anlagdes 2 mindre lejrpladser med sanitære installationer efter sundhedskommissionens og embedslægerens anvisninger. Ved årets udgang fandtes ialt 20 lejrpladser som havde godt besøg trods sommerens lunefulde vejr.

Ulemper forårsaget af lugt, røg, støv, støj o. l.

Fiskemelsfabrikken i Amtoft blev udvidet med arbejdstilsynets og sundhedskommissionens godkendelse og gav kun anledning til moderate lugtgener.

En nyopført fabrik 1 km øst for *Thisted* toges i 1961 i brug til fremstilling af vejmaterialer Synopal, som for en væsentlig del består af kalk og sand. Der fremkom hurtigt klager fra beboerne i nærheden over nedfald af støv fra fabrikkens skorsten. Ulemperne var i perioder ret betydelige, men også vanskelige at afhjælpe effektivt.

Nogle af beboerne i nærheden af Jysk Andels-Foderstofforretnings anlæg i *Thisted* klagede over støj, støv og lugt fra virksomheden. Sundhedskommissionen observerede forholdene og fandt ulemperne meget moderate.

Kloakering

Thisted. To af byens kloaker har udløb i havnen, hvor vandet på dage med stillestående vand eller svag sydøstlig vind er stærkt forurenet. Man har planer om omlægning af kloaksystemet og er i gang med opfyldning af et areal øst for havnen, hvor et rensningsanlæg vil kunne placeres.

Nykøbing M. Byens største kloak, som modtager afløb fra de to trediedele af byen, munder ud 1½ km nordøst for badestranden ved det såkaldte „Epidemihus“ efter at have passeret et mekanisk rensningsanlæg. Byens øvrige kloakker er også forsynet med rensningsanlæg, som dog gennemgående er for småt dimensionerede og lidet effektive. Et projekteret mekanisk og biologisk rensningsanlæg for kloakerne i den sydvestlige del af byen vil efter beregningen være færdigt om 1–2 år.

Landkommunerne. I Karby på Mors påbegyndtes en større kloakering med mekanisk og biologisk rensningsanlæg. Kloakprojekterne i Nors, Kollerup og Vest Vildsund var under landvæsenskommissions-behandling.

Politimesteren i Nykøbing M. rejste for nogle år siden en sag angående forureningen af „Lyngbro Bæk“, en å der passerer vestpå gennem de tre fjerdedele af Midtmors og fører urensset spildevand fra flere landsbyer og 2 mejerier. Man har behandlet sagen i adskillige møder og nu overdraget den til Det Danske Hedeselskabs kulturtekniske afdeling.

I Thisted amt findes 25 kloakrensningsanlæg, hvoraf 3 med biologisk filter, som står under Landbrugsministeriets kontrol 2 gange årligt. Der udtages prøver af deres tilløb og afløb hver halve time en dag igennem, og embedslægerne fører tilsyn hermed og bemærker forureningsgraden af det modtagende vandløb. I nogle tilfælde viste det sig herved, at rensningsanlæggene ikke bliver passet godt nok.

Dag- og natrenovation

Thisted. Natrenovation ophævedes for en del år siden, idet W. C. installation blev obligatorisk.

Dagrenovationen formales i et Dano-konverteringsanlæg, som toges i brug i 1949. Skarnkasserne tømmes ugentlig, idet de ved kommunens foranstaltning køres til Dano-anlægget med låg på og her udskiftes med kasser, som er spulet rene.

Nykøbing M. Dagrenovationen tømmes i lukket vogn, hvori indholdet knuses, formales og køres til byens losseplads. Anvendelse af latrintønder blev forbudt, og natrenovationskørslen ophørte i 1958.

Mange *landkommuner* har i årets løb indført papirsække til dagrenovation. Men lossepladserne giver ofte problemer og især bortskaffelsen af nutidens uhyre mængder af papir og anden emballage. Ligesom andetsteds i landet er tanken om anskaffelse af forbrændingsanlæg ved at dukke op. Den lader sig dog ikke realisere, med mindre nogle kommuner kan blive enige om at løse opgaven i fællesskab.

Destruktionsanstalter

Ingen ændringer eller nyanlæg i årets løb.

Kødfoderfabrikken i Vildsund leder sit spildevand urensset ud i Limfjorden – et forhold, som trænger til at ændres.

Begravelsesvæsen

En plan om udvidelse af kirkegården i Klim forelå til erklæring. Krematorier findes ikke i Thisted amt.

VII. Lovgivning vedrørende medicinalpersoner m.m.

Læger og andre medicinalpersoner

Intet at bemærke.

Apotekervæsen

Intet at bemærke.

Forhandling af svangerskabsforebyggende midler

Intet at bemærke.

Tabel 14

VIII. Embedslægerens virksomhed

	Thisted lægekreds	Morsø lægekreds	1963 ialt	1962 ialt
<i>A. Antal embedsmæssige eftersyn og møder m. m.</i>				
Eftersyn af institutioner, virksomheder og alm. sundhedsmæssige forhold	75	96	171	188
Eftersyn i anl. af epidemiske sygdomme	1	0	1	0
Sundhedskommissionsmøder	20	22	42	34
Landvæsenkommissionsmøder	7	5	12	6
Jordemoderkonferencer	2	1	3	3
Sundhedsplejerskekonferencer	4	12	16	1
Skolelægekonferencer	1	0	1	1
Andre møder og foredrag	50	3	53	44
<i>B. Retslig virksomhed.</i>				
1) Arrestlægevirksomhed:				
Antal arresthuse	1	1	2	2
– besøg ialt	50	17	67	66
– alm. lægeundersøg. af nyindsatte fanger	51	25	76	72
2) Anden retslig virksomhed:				
Antal lovmæssige (medicolegale) ligsyn	29	7	36	44
– lovmæssige (medicolegale) obduktioner..	4	1	5	3
– undersøgelser af personers sindstilstand	12	6	18	9
– andre retsmedicinske undersøgelser	1	12	13	8
– erklæringer om børns avlingstid	15	6	21	28

I tilslutning til ovenstående kan oplyses, at amtslægen sammen med den farmaceutiske visitator har eftersat samtlige apoteker og som helhed fundet forholdene tilfredsstillende.

I arresten i Thisted var 11 fanger under lægebehandling og i Nykøbing M. 9 fanger.

Ved de ifølge fængselsvæsenets cirkulære af 28. marts 1952 anordnede almindelige lægeundersøgelser af nyindsatte fanger påvistes 3 gange sygdomme, som måtte behandles på sygehuset eller ved indlæggelse i statshospital.

De hygiejniske forhold er i begge arresthuse tilfredsstillende, og epidemiske eller veneriske sygdomme er ikke forekommet.

ÅRSBERETNING

FOR

THISTED AMTS TUBERKULOSESTATIONER

VED

GEORG BINDSLEV
overlæge, dr. med.

MOGENS HOLM
ass. overlæge

CENTRAL

Tuberkulosestationen, Skive Sygehus; telefon: Skive 1717, lokal 298.
Lægerne træffes på telefon Skive 1717, lokal 297.

NYKØBING MORS

Sygehuset; stationens telefon: Nykøbing 2 14 15.
Konsultation: hver fredag kl. 10-12,
1. og 3. torsdag i hver måned kl. 15-16½.
Eftersyn af tuberkulinprøver, BCG-vaccination m. v.:
hver mandag kl. 17-18.
Sundhedsplejersken træffes iøvrigt på telefon Nykøbing 2 08 10 eller 2 14 15.

VESTERVIG

Sygehuset.
Konsultation: 1. torsdag i hver måned, kl. 10-11.
Sundhedsplejersken træffes iøvrigt på telefon Nykøbing 2 08 10.

THISTED

Sygehuset; stationens telefon: Thisted 448.
Konsultation: hver mandag kl. 10½-12½,
hver onsdag kl. 15-16.
Eftersyn af tuberkulinprøver, BCG-vaccination m. v.:
hver fredag kl. 16-17.
Sundhedsplejersken træffes iøvrigt på telefon Thisted 879.

FJERRITSLEV

Sygehuset.
Konsultation: 4. tirsdag i hver måned, kl. 10-11.
Sundhedsplejersken træffes iøvrigt på telefon Thisted 879 eller 448.

Tuberkulosestationerne er lukkede: søn- og helligdage
grundlovsdag efter kl. 12
juleaftensdag
mellem jul og nytår

Bestyrelsens formand: amtmand F. Martensen-Larsen, Thisted.
Leder: overlæge, dr. med. Georg Bindslev.
Ass. overlæge: Mogens Holm.
Reservelæge: Ole Gowertz Rasmussen (til 31/5 63).
Reservelæge: Kirsten Heegaard (fra 15/8 63).
Regnskabsfører: kontorchef Nissen, amtskontoret, Thisted.
Sygeplejerske frk. Sinne Hansen, Thisted, telefon 879.
Sygeplejerske frk. Anna Nielsen, Nykøbing, telefon 2 08 10.

Stationsarbejdet omfatter Thisted amtslægekreds, herunder købstæderne Nykøbing Mors og Thisted, med et samlet indbyggerantal på 83925. Der holdes faste konsultationer i *Nykøbing, Vestervig, Thisted og Fjerritslev*.

Samlet antal fastavertede lægekonsultationsdage	Nykøbing	Stationen i Vestervig	Thisted	Fjerritslev	Hele amtet
	73	12	98	11	194

Det samlede antal konsultationer i 1963 var 20796.

Konsultationerne fordeler sig på de 4 distrikter og for hele amtet som vist i følgende tabeller.

		Antal konsultationer					Årsge- nemsnit	Årsge- nemsnit
Tuberkulose- stationen i		1963	1962	1961	1960	1959	1954—58	1949—53
Nykøbing	Land	1910	1343	1830	1790	1426	1383	1312
	by	2096	1423	1715	1676	1516	1075	1375
	rutine-us. ...	2483	3237	3493	4032	2355	2971	1833
	Ialt:	6489	5993	7038	7498	5297	5429	4520
Vestervig	Land	472	395	439	344	251	334	216
	rutine-us. ...	374	340	451	549	154	241	51
	Ialt:	846	735	890	893	405	576	267*
Thisted	Land	2332	3931	4235	4538	4113	2375	3517
	by	4620	3151	3496	1152	1416	1152	1659
	rutine-us. ...	5914	6412	6243	5182	6397	3893	3080
	Ialt:	12866	13494	13974	10872	11926	7420	8256
Fjerritslev	Land	248	190	124	192	252	198	85
	rutine-us. ...	347	503	457	58	164	104	57
	Ialt:	595	693	581	250	416	302	142*
Tilsammen Thisted amt	Land	4962	5859	6628	6864	6042	4291	4890
	by	6716	4574	5211	2828	2932	2227	3034
	rutine-us. ...	9118	10482	10644	9821	9070	7209	4934
	Ialt:	20796	20915	22483	19513	18044	13727	12858**

*) kun 1953, sept.-dec.

**) uden folkeundersøgelserne

I følgende oversigt indgår en og samme person kun én gang i kalenderårets løb.

Antal undersøgte personer

	by	land	ialt
Børn (under 15 år)	922	2685	3607
Mænd, 15 år eller over	1896	2105	4001
Kvinder, 15 år eller over	1811	1564	3375
Ialt:	4629	6354	10983

Foranledningen til undersøgelsen af de 7376 voksne:

	by	land	ialt
Tidligere konstaterede tub. sygdom	63	189	252
symptomer	429	517	946
tuberkuløst milieu	92	232	324
obligatorisk undersøgelse (rutine-us.)	3031	2612	5643
andre forhold	92	119	211

**I 1963 er der fundet 17 tilfælde af anmeldelsespligtig tuberkulose i ånde-
drætsorganerne, heraf 15 nye tilfælde og 2 recidiver:**

	Nye tilfælde			Recidiver		
	by	land	ialt	by	land	ialt
Børn (under 15 år)	1	0	1	0	0	0
Mænd, 15 år eller over	1	8	9	1	1	2
Kvinder, 15 år eller over ...	0	5	5	0	0	0
Ialt:	2	13	15	1	1	2

De 15 nye tilfælde var alle **lungetuberkulose**.

Fordeles de 15 nye aktive tilfælde af lungetuberkulose efter de forhold, der har givet anledning til undersøgelsen, fås følgende skema

	1963	1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949
Symptomer	4	11	5	6	4	13	5	11	6	7	17	18	11	20	25
tuberkuløst milieu	3	2	7	1	2	1	1	1	0	0	2	7	2	10	11
folkeundersøgelsen 1950 ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	25	—
folkeundersøgelsen 1953 ...	0	0	1	0	0	0	0	0	0	5	2	—	—	—	—
anden rutineundersøgelse ...	2	0	0	2	1	0	1	0	0	2	1	1	1	1	1
anden tub. el. tidl. tub. ...	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	4	4
anden årsag	5	1	2	3	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0

Tabellen viser, at kun 4 af de nye tilfælde af lungetuberkulose er fundet ved undersøgelse af patienter, der henvises af de praktiserende læger på grund af symptomer; man må derfor fremdeles indskærpe nødvendigheden af undersøgelse, hvis der er selv de ringeste symptomer, der kan tyde på tuberkulose. Det må dog fremhæves, at rækkeundersøgelser og begrænsede folketuberkuloseundersøgelser også i fremtiden har sin store betydning, når målet er at få tuberkulosen praktisk talt udryddet.

2 af de 15 nye tilfælde var konstateret andetsteds (på hospitalsafdelinger etc.).

Der er i det forløbne år konstateret nogle tuberkulosetilfælde hos *diabetespatienter* og hos *patienter under steroidbehandling*. Disse 2 grupper af patienter ønskes henvist til halvårlig kontrol. Det samme gælder patienter som lider af *ulcus ventriculi*, eller hos hvem der for denne lidelse er foretaget *ventrikelresection*.

Årligt fund af nye tilfælde af lungetuberkulose, 1949-63:

	1963	1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949
+ TB i expectorat	4	7	7	9	5	12	4	8	5	6	14	18	10	29	23
+ TB i ventrikelskyllevand	4	3	3	0	1	2	4	4	1	7	8	7	3	21	12
lukket aktiv lungetuberkulose	7	4	6	4	1	1	1	0	0	2	0	1	5	10	6
Ialt:	15	14	16	13	7	15	9	12	6	15	22	26	18	60	41

I 1963 er desuden fundet 4 nye tilfælde (og 0 recidiv) af tuberkulose uden for åndedrætsorganerne, alle konstateret andetsteds (på hospitalsafdelinger etc.). Tilfældene er medregnet i efterfølgende oversigt.

Andre lidelser hos de undersøgte

2 adenitis colli	1 morbus cordis
3 adipositas	2 neoplasma malignum pulmonis
2 anæmia	1 neuritis toxica
1 BOECKs sarcoid	1 osteomyelitis tub. columnae thoracis cum abscessu
4 bronchiectasia	2 pleuritis exsudativa
5 bronchitis acuta	2 pleuritis sicca
9 bronchitis chronica	8 pleuritidis seqv.
3 bronchopneumonia	28 pneumonia
1 cor pulmonale	20 pneumoniae seqv.
21 diabetes mellitus	4 pneumonokoniosis (silicosis)
1 ectasia cordis	1 pneumothorax artificialis, seqv.
2 emphysema pulmonum	2 pneumothorax spontaneus
1 empyema pleurae, seqv.	2 situs inversus
6 erythema nodosum	2 struma
5 fibrosis pulmonum	1 tub. epididymidis
1 fractura costae	1 tub. glandularum axillae
11 infiltratio pulmonis	2 tub. laryngis
1 intumescencia mediastini sup.	7 tub. pulm., vetus
1 lobus venae azygotis	1 tub. renis
1 lupus erythematodes	1 tumor intrathoracalis
4 lymphomata hilorum	

I de følgende 2 tabeller gives en oversigt over tuberkulosen i Thisted amt.

Tuberkuloseregister for Thisted amt

	Tub. pulm.	Anden tub.	Ialt
Patienter overført fra 1962	95	25	120
Tilgået tuberkuloseregistret i 1963 (incl. recidiver)	2	0	2
Patienter, hvis sygdom er konstateret i 1963	15	4	19
Patienter, som er tilflyttet i 1963	1	0	1
Patienter, som tidligere er registreret som tub. pulm., nu registreret som anden tuberkulose	0	0	0
Patienter, som tidligere er registreret som anden tuber- kulose, nu registreret som tub. pulm.	0	0	0
Ialt <i>indgået</i> i tuberkuloseregistret	113	29	142
Udgået af tuberkuloseregistret ved årets udgang:			
Helbredt	18	3	21
Fraflyttet	1	0	1
Døde af tuberkulose	0	1	1
Døde af anden årsag	5	3	8
Ialt <i>udgået</i> af tuberkuloseregistret	24	7	31
Overført til 1964	89	22	111

De 9 patienter (5 med tub. pulm. og 4 med extrapulmonal tuberkulose), som døde i 1963, havde stationerne forinden kendskab til. Dette i modsætning til de foregående år, hvor tuberkulosestationerne for flere patienters vedkommende først fik besked gennem dødsanmeldelsen, hvilket forhold må indskærpe nødvendigheden af henvisning til undersøgelse på tuberkulosestation, hvis der er selv de ringeste symptomer, der kan tyde på tuberkulose. Tidlig diagnose har også i høj grad betydning derved, at den muliggør hurtig og grundig undersøgelse af den syges milieu, hvorved atter nye tilfælde vil kunne findes. (Af de 15 nye tilfælde af lungetuberkulose i 1963 fandtes de 3 ved milieu-undersøgelse).

Oversigt over tuberkulosepatienter i Thisted amt 31. december 1963

1. <i>Lungetuberkulose, + TB i 1963:</i>					
	Mænd	Kvinder	Drenge	Piger	Ialt
Expectorat + TB	6	3	0	0	9
Ventrikelskyllevand + TB	3	1	0	0	4
Tilsammen	9	4	0	0	13
2. <i>Lungetuberkulose, tidligere + TB:</i>					
Sidst bacillær i 1962	7	6	1	0	14
Sidst bacillær i 1961	6	5	2	0	13
Sidst bacillær i 1960	1	4	0	0	5
TB påvist før 1960	15	12	0	0	27
Tilsammen	29	27	3	0	59
3. <i>Lungetuberkulose, TB aldrig påvist:</i>					
Aktiv i 1963	6	3	1	9	10
Aktiv i 1962	0	1	2	0	3
Aktiv i 1961	0	1	1	2	4
Tilsammen	6	5	4	2	17
Lungetuberkulose ialt	44	36	7	2	89
4. <i>Anden tuberkulose:</i>					
Pleuritis serosa primaria	2	1	0	0	3
Andre tub. sygdomme	8	11	0	0	19
Tilsammen	10	12	0	0	22
Tuberkulosepatienter ialt	54	48	7	2	111

Det fremgår af tabellen, at tuberkulosestationerne i 1963 har fået forbindelse med 22 af de patienter, der i Thisted amt er lidende af extrapulmonal tuberkulose; det er omtrent samme antal som i det foregående år, men de 22 repræsenterer sandsynligvis ikke det virkeligt eksisterende antal. I denne forbindelse erindres de praktiserende læger og sygehusene om den pligt, de siden 1. januar 1951 *) har til at anmelde ikke alene tilfælde af lungetuberkulose, men også alle andre tilfælde af tuberkulose, såsnart de er konstateret, til amtets centraltuberkulosestation, Skive.

Følgende tabel viser en opgørelse pr. 100.000 indbyggere:

Åbne tilfælde af lungetub.	1963	1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949
(exp. + TB).	9	13	18	19	15	27	20	32	20	29	40	50	51	62	58
Døde af lungetuberkulose	0	4	1	0	0	1	2	1	2	3,5	8	3,5	13	7	19

*) Jfr. Sundhedsstyrelsens „Cirkulære til landets læger vedrørende anmeldelse af tuberkulose“ af 19. december 50. I cirkulæret bemærkes, at praktiserende læger, der stiller diagnosen tuberkulose, fritages for at udfylde anmeldelsesblanketten, såfremt patienten strax henvises til nærmere undersøgelse og behandling på tuberkulosestationen, specialafdeling eller hos speciallæge. — Fra 1. jan. 57 benyttes i stedet for den hidtil anvendte blanket et anmeldelseskort, formular 4202.

De bacillære tilfælde i amtet er muligt såvidt alle typebestemt. Tuberkulosestationerne har kendskab til 6 patienter med *bovin* infektion, deraf ingen nykonstateret i 1963.

Af de 15 nye tilfælde af tuberkulose i åndedrætsorganerne i 1963 er ingen fraflyttet amtet. Tilfældene fordeles i husstande som følger: 2 af de 15 tilfælde var uden husstand, de resterende fandtes i 13 husstande med ialt 52 medlemmer, hvoraf 52 er blevet undersøgt, d. v. s. 100 %.

Af de 4 nye tilfælde af tuberkulose uden for åndedrætsorganerne i 1963 er ingen fraflyttet amtet. Tilfældene fordeles i husstande som følger: 1 af de 4 tilfælde var uden husstand, de resterende fandtes i 3 husstande med ialt 7 medlemmer, hvoraf 7 er blevet undersøgt, d. v. s. 100 %.

Oversigt over arbejdet på stationerne i 1963

	Til sammenligning anføres tallene fra forrige år					Årsgennemsnit	Årsgennemsnit
	1963	1962	1961	1960	1959	1954—58	1949—53
Røntgengennemlysninger	6222	7236	6288	5508	5562	5679	6303
Skærm billedfotograferinger ...	8069	6776	8136	8114	7649	4070	1555*)
Røntgenfotograferinger	451	384	526	542	830	754	1073
Tomograferinger	13	13	25	24	10	12	13
Expektoratundersøgelser	328	410	443	320	308	313	355
Ventrikelskyllevandsunders. ...	41	35	91	166	149	199	157
BCG-vaccinationer	399	323	559	806	403	268***)	971**)
Gennemlysn. pr. 10.000 indb.	742	858	742	647	653	658	728
Røntgenfoto pr. 10.000 indb.	54	46	62	64	97	88	124

*) uden folkeundersøgelserne.

**) Desuden i samarbejde med skolelæge Westh og Statens Serum-institut vaccination af skolebørn.

***) Desuden i samarbejde med Statens Seruminstitut vaccination af en del skolebørn.

Med hensyn til BCG-vaccinationerne henstiller man til de praktiserende læger at foretage BCG-vaccination i tilslutning til „børneundersøgelserne“.

De henviste patienters læger har fået meddelelse om resultatet af alle undersøgelser, og følgende forholdsregler er blevet anbefalet:

6 patienter: indlæggelse på hospital

51 patienter: indlæggelse på Skive sygehus, afd. L

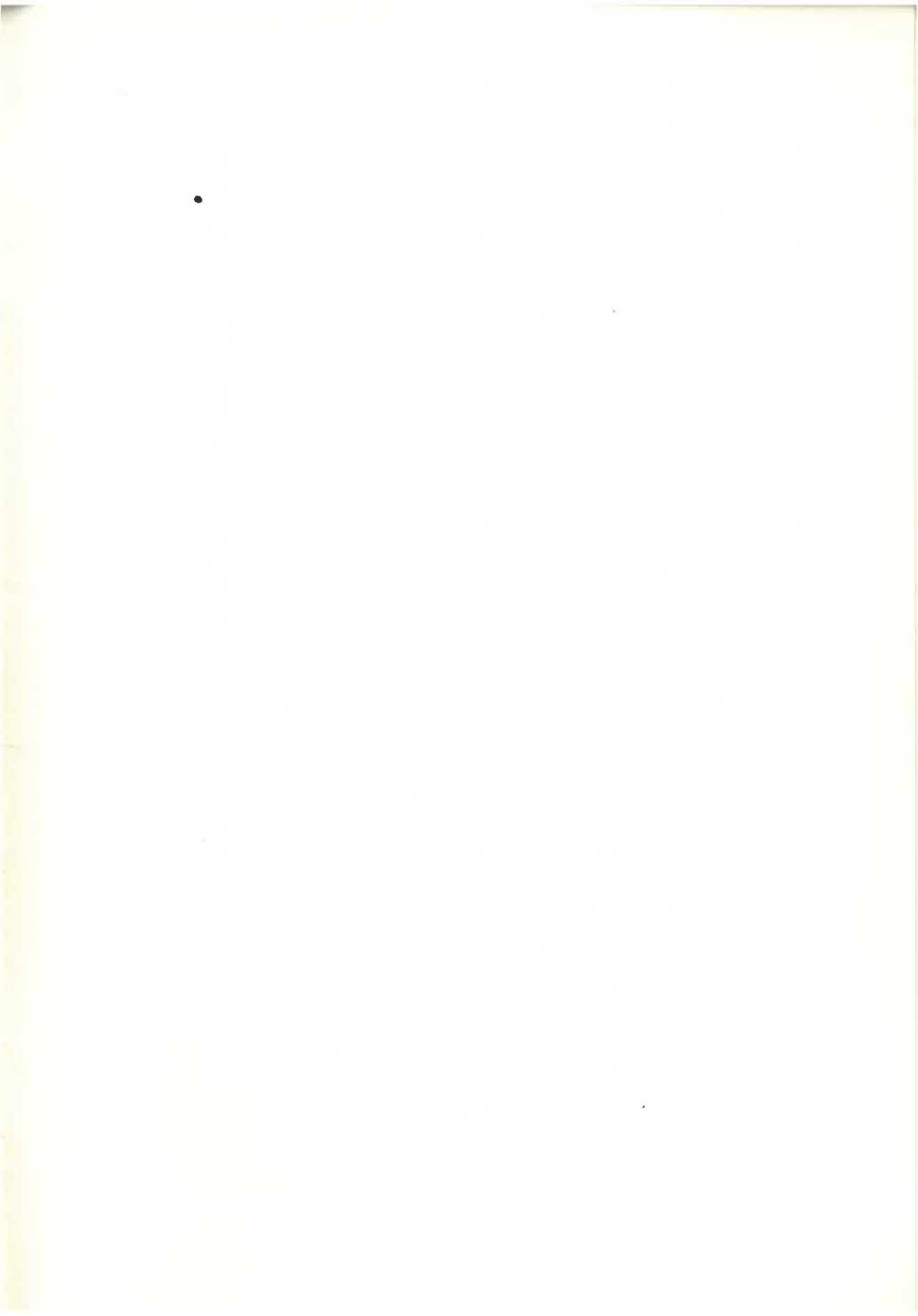
0 patienter: indlæggelse på børnesanatorium

Sygeplejerskerne har foruden selve stationsarbejdet udført et betydeligt arbejde ude i amtet blandt tuberkuloseramte familier og i familier under observation for tuberkulose.

Der er aflagt 1300 hjemmebesøg, med 3814 konsultationer.

Der er foranlediget desinfektion i 0 hjem. Stationerne har udlånt 0 desinfektionssæt og har udleveret 0 liter sapoformol.

Til slut vil tuberkulosestationerne rette en tak til de praktiserende læger for godt samarbejde. Det er ikke mindst lægernes henvisning af patienter med de mindste mistænkelige symptomer, der giver os mulighed for at finde frem til tilfælde med begyndende lungetuberkulose.

UDGIVELSEN BEKOSTET AF THISTED AMTSRÅD